

tekst:
**Joop
Schaffers**

Eerste resultaten project 'Dagactieve Nachtvlinders'

Het project 'Dagactieve Nachtvlinders' heeft inmiddels zijn eerste seizoen achter zich. Van 'oudgedienden' en van enthousiaste nieuwe medewerkers zijn veel waarnemingen binnengekomen. Hartelijk dank! Hieronder volgt een eerste indruk.

foto: Henkjan Kievit

zierige variant in de informatiestroom. De gegevens van 1992 zijn nu grotendeels op formulieren verwerkt. Ze moeten nog in de computer worden ingevoerd. Pas daarna kunnen ze bewerkt worden. Wat hieronder volgt is een weergave van wat in eerste instantie opvalt bij het doornemen van de waarnemingen.

Bijzondere vondsten

Er zijn enkele bijzondere vondsten gedaan. Zo zijn er twee meldingen van het Vals witje (*Siona lineata*), een mannetje op 23 mei bij Wylre (D. Groenendijk) en een exemplaar op 29 mei bij Kunrade (A. Schreurs). Deze, verdacht veel op een

De Spaanse vlag die in Zuid-Limburg is waargenomen. Deze soort wordt in Nederland maar af en toe gezien.

Sinds de start van het project in mei vorig jaar hebben ongeveer 75 vlinderaars waarnemingenformulieren aangevraagd, waarvan wij een groot aantal ingevuld hebben teruggekregen. Ook zijn er veel waarnemingen binnengekomen die op een geheel eigen manier aan papier waren toevertrouwd (computeruitdraai, enz.). De telefonische meldingen van vondsten vormden een ple-

koolwitje lijkende, soort uit de familie van de spanners komt voor op warme kalkgraslanden. Lempke geeft in zijn Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (tot 1970) slechts één waarneming in Nederland (een mannetje op 27 april 1968 bij Eygelshoven). In de buurt van bovenstaande vindplaatsen zijn net over de grens in België ook waarnemingen gedaan op de kalkgraslanden bij Canne.

Ook weer in Zuid-Limburg werd twee keer de Spaanse vlag (*Euplagia quadri-punctaria*) gezien (H. Honig en H. Kievit). Deze zeer fraaie vertegenwoordiger van de familie van de beervlinders (*Arctiidae*) heeft een voorkeur voor open plekken in het landschap. In het warmere zuiden is hij nogal eens aan te treffen, nectardrinkend op de bloemen van Koninginnekruid. Dat beide soorten zo zeldzaam zijn en juist in Zuid-Limburg worden waargenomen komt omdat ze in het zuiden van ons land de noordgrens van hun verspreidingsgebied bereiken.

Begin juli zijn in de buurt van Valkenswaard 25 exemplaren gezien (Fam. Honig) van het lieflijke Melkdrupje (*Amata phegea*). Deze liefhebber van warme, zonnige hellingen en bosranden is als standvlinder bekend uit Noord-Brabant en Zuid-Limburg. Ook bij Nederweert, Kelpen (Mw. v.d Wouw) en bij het Landgoed Beylshof (J. Gommans) zijn exemplaren van dit kleinnood gezien.

Na de 'plaag' van de Eikeprocessierups (*Thaumetopoea processionea*) in 1991 bij Reusel (zie Vlinders jrg.6 nr.4) is de soort dit jaar gemeld uit Luyksgestel (F. Groenen). Interessant om te zien hoe lang de vlinder zich in Nederland kan handhaven na vele jaren van afwezigheid.

Pijlstaarten

Veel meldingen van Pijlstaartvlinders (*Sphingidae*) hebben ons op alle mogelijke manieren bereikt. Zo kwamen er veel telefoontjes binnen na het verschijnen van een artikel over de Doodshoofdvlinder (*Acherontia atropos*) in een Limburgse krant. Enthousiast vertelde men zo'n reus te hebben zien zitten op het verlichte raam of bij de lamp van de voordeur. In een aantal gevallen bleek het dan echter te gaan over de Windepijlstaart (*Agrius convolvuli*).

Verrassend is het grote aantal meldingen van Pijlstaarten niet. De vlinders trekken door hun grootte en gedrag gemakkelijk de aandacht. Zo is de Kolibrievlinder (*Macroglossum stellatarum*) - als een kolibrie zwevend voor een bloem - bij zonnig weer vaak nectardrinkend in tuinen te zien en ook de grote rupsen van het Groot avondrood (*Dellephila elpenor*) werden regelmatig op Fuchsia's gevonden.

Zowel de grote, opvallende rups als de pop van de Doodshoofdvlinder zijn in een aardappelveld (voedselplant) in Nijkerk aangetroffen (J.Fossen). In Drenthe (H. Kloen) en in Noord-Limburg (J. Wijma) werden in tuinen op wolfsmelkplanten (*Euphorbia spec.*) rupsen gevonden van de Wolfsmelkpijlstaart (*Hyles euphorbiae*). Deze prachtige rup-

sen hebben helemaal geen last van het giftige sap ('melk') van de wolfsmelkbladeren die ze eten. Opvallend zijn ook de vroege vondsten van de Kolibrievlinder op 29 februari in Waalwijk (P. Kreyger) en op 30 maart in Steijl (G. Chorus). Dit zijn ongetwijfeld overwinterende vlinders van de najaarsgeneratie van 1991 geweest (zachte winter!).

Vermeldenswaard zijn ook de waarnemingen van de Walstropijlstaart (*Hyles gallii*): begin juni een vlinder te Biddinghuizen in Flevoland (N. Hermus) en eind juli twee rupsen ten noorden van Arnhem (A.M. Terlien).

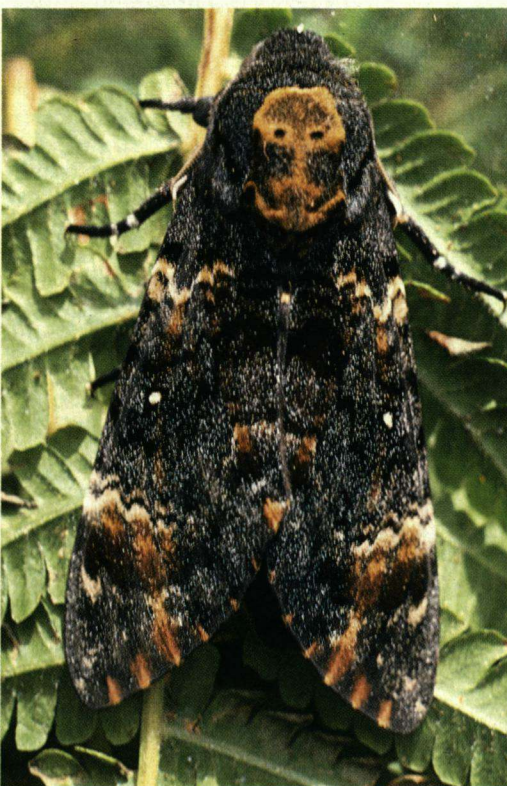
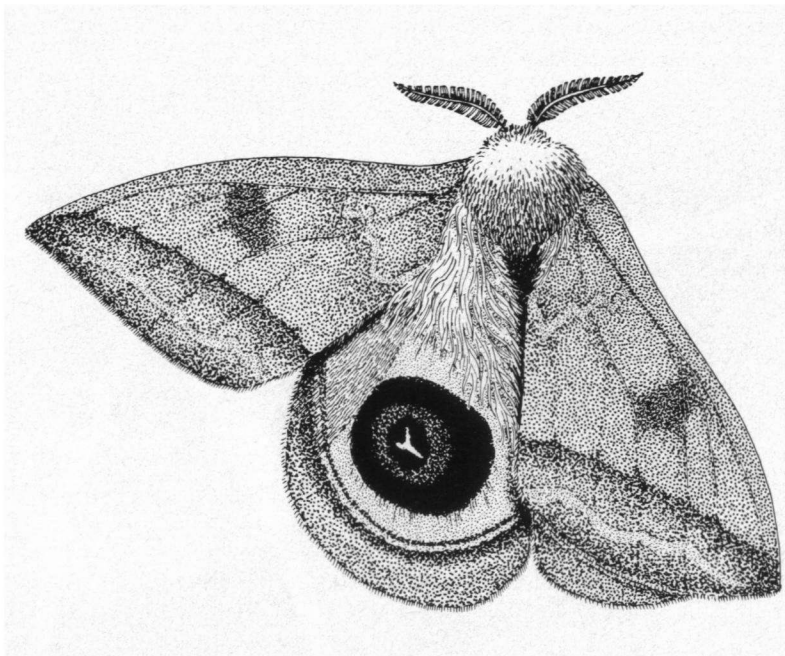

foto: L. de Boer

Het Groot avondrood van dichtbij. Deze vlinder is in 1992 regelmatig waargenomen. Ook de rups werd vaak gezien, vooral op Fuchsia's in de tuin.

In een aardappelveld bij Nijkerk werd half juli een rups en een beschadigde pop van de Doodshoofdvlinder gevonden. Met de rups werd verder gekweekt om deze foto van de vlinder te kunnen maken.

De Tauvlinder, links met de vleugels in rusthouding, rechts zoals hij ze houdt als hij wordt opgeschrikt. Tekening: Annemarie van Lierop

Andere soorten

Zonder volledig te willen zijn of soorten en waarnemers te kort te willen doen wil ik nog enkele soorten vermelden. De prachtige Sint-Jansvlinder (*Zygaena filipendulae*) is gemeld uit geheel Nederland (van Texel tot Zuid-Limburg). De Sint-Jacobsvlinder (*Tyria jacobaeae*), overigens geen familie van de vorige, werd veel in het veld aangetroffen door 'dagvlinderaars'. De rupsen zijn ook in-het-oog-springend, zowel door hun zebraachtige zwart-gele kleding als door hun soms massale voorkomen op Jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea*). Een bijzondere vlinder uit de familie van de Nachtpauwogen (*Saturniidae*) is de Tauvlinder (*Agria tau*). Van deze wondermooie nachtvlinder zijn de mannetjes overdag in de zonneschijn zeer actief. Het is een lust voor het oog om in het voorjaar de krachtig vliegende mannetjes laag boven de grond (beukenbladerendek!) of vegetatie (bosbes!) het geurspoor te zien volgen naar de pas uitgekomen vrouwtjes. Deze gaan pas 's nachts op de wieken om eitjes af te zetten in de bomen van beuk, eik en berk. Dit jaar is de soort gemeld uit Epe, Harderwijk, Hoenderloo, de Imbosch en Groesbeek.

Tenslotte

Tot slot nog iets over de soorten die niet in de lijst van het project genoemd worden. Ook waarnemingen van andere nachtvinders zijn welkom en worden door ons verwerkt. De grote, goed gecamoufleerde Weeskinderen zijn ook nogal eens overdag gezien, rustend op stammen van bomen,

op muren, enz. Heel bijzonder is de waarneming van M. v.d. Nouland die tijdens een vogelexcursie op een waarnemershut bij de Oostvaardersplassen te midden van enkele rustende exemplaren van het Rood weeskind (*Catocala nupta*) een Blauw weeskind (*Catocala fraxini*) aantroef. Het Blauw weeskind is een trekvlinder die zich hier waarschijnlijk niet kan handhaven maar via immigratie zeer zelden Nederland bereikt. Op smeer is ook het Karmozijnrood weeskind (*Catocala sponsa*) gevonden ten noordwesten van Arnhem (J. Schaffers). De achtervleugels zijn van een schitterend rood, anders dan bij het Rood weeskind, met een zwarte band die ook weer verschilt van de band bij het Rood weeskind. Vermeldenswaard zijn verder nog de waarnemingen van *Ochrostigma velitaris* bij Uddel (L. Groothedde) en bij Arnhem en de waarneming van het zeer fraaie uiltje *Polymixis gemma* bij Arnhem (J. Schaffers). De vleugels van dit laatste vlindertje zijn chocoladebruin met veel wit erin verwerkt. Lempke geeft in de Catalogus slechts twee vindplaatsen (1964).

Dit jaar krijgen alle medewerkers waarnemingenformulieren toegestuurd. Wij hopen dat het enthousiasme van het eerste jaar aanstekelijk werkt zodat de groep zich uitbreidt en dat dit ertoe leidt dat het nachtvlinderonderzoek die aandacht krijgt die het verdient.

SUMMARY

The 'day-flying moths' project was started in 1992 and has resulted in a number of interesting data. Observations have been collected, and in the article a first impression of the results is given. Observations ranged from common species like *Zygaena filipendulae* and *Tyria jacobaeae*, to the rare migrant *Catocala fraxini*. Other rare species included *Sione lineata*, *Euplagia quadripunctaria* and *Amata phegea*. Large numbers of *Sphingidae* moths were reported, especially *Acherontia atropos* and *Macroglossum stellatarum*.

The survey will be continued in 1993.